

YAZILI ANLATIM BECERİSİ KAZANDIRMA ÇALIŞMALARINDA ANLATIM TÜRLERİNİN ÖNEMİ

The Importance of Expression Types in the Studies of Getting the Skill of Written Expression

Yusuf TEPELİ*

Arzu S. ERTANE BAYDAR**

ÖZ

Yükseköğretimde yazılı anlatım becerisi kazandırma çalışmaları öteden beri farklı etkinliklerle devam etmektedir. Ancak öğrencilerin özellikle *kompozisyon* kelimesine bakış açıları ve elbette bu kelimeyi duydukları anda içerik oluşturma becerileri hemen hemen hiç değişmemektedir. *Kompozisyon yazınız* ifadesinden önce verilen konu, öğrenciyi yönlendirmede etkilidir. Ancak bu çalışmalarda dikkatleri çeken şey, hangi konu verilirse verilsin yazılan metinlerin anlatım türünün hemen hemen hep aynı olmasıdır.

Bu çalışmada öğrencilerin anlatım türlerini kullanma becerileri incelenmiş, öğrencilere farklı anlatım türlerinde de yazı yazabilecekleri uygulamalarla gösterilmeye çalışılmıştır. Eldeki yazıda tek grup ön test, son test modellenmiş deneysel desen modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü 1. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Bu makale ile yazılı anlatım çalışmalarında öncelikle yazılacak konunun hangi türde kaleme alınacağını saptanmasının hem yazılan yazının daha etkili olması hem de öğrenci için çeşitlilik oluşturması açısından önemli olduğu sonucuna varılmış; bunun yanı sıra da öğrencilerde yazma isteğinin arttığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yazılı anlatım,

ABSTRACT

The studies of getting the skill of written expression have gone on for a very long while with different activities. But especially students' point of view on the word *composition* and their content development, of course, when they hear that word, have almost never changed. The subject given is more effective rather than the statement *'write a composition'* on leading students. But the point that draws attention in these studies, whichever subject is given, is that the written texts remind us of a kind of essay, which begins with explanatory turn of phrase.

In this study, students' ability to use the expression types is analyzed, and it is tried to be pointed out with examples that the students can write in different expression types as well. In this paper, the experimental design model with one-group pretest-posttest design is used. The working group of the study is constituted by the first graders of Turkish Language Teaching Department of Faculty of Education of Erzurum University.

With this article, in written expression studies, it is inferred that to decide with which type the subject would be indited is important for both the writing is more effective and its creation a diversity for students; besides, it is observed that students' intend to write has been increased.

Key Words: Written expression, expression types, teacher candidates

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ytepel@akdeniz.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Erzurum Üniversitesi Eğitim Fakültesi, arzusemabaydar@windowslive.com

anlatım türleri, öğretmen adayları

Yazılı anlatım becerisi kazandırma çabası ilköğretimden başlayarak eğitim-öğretim diğer kademelerinde de devam etmektedir. Türkçe öğretiminin temel unsurlarından biri olan yazma; bireyin sosyalleşmesinde, duygu ve düşüncelerini doğru ve etkili bir şekilde aktarmasında önemli bir yere sahiptir. Önemi bilinen bu beceriyi öğrencilere kazandırma yolları ve bu konuyla ilgili yaşanan problemler, çözüm yolları elbette araştırmacılar tarafından kaleme alınmıştır.¹ Ancak yazma becerisi istenilen ölçüde geliştirilememiş, öğrencilerde bu yönlü farkındalık oluşturulamamıştır. Öğrenciler hâlâ bu etkinliği bir sınıf geçme biçimi olarak algılamakta, bu konuda gereken çabayı göstermemekte / gösterememektedir. Tüm bunlar kendi tecrübelerimizden çıkardığımız sonuçtur.

Türkçe öğretiminin bir diğer boyutu olan konuşma, insanın, öteki insanlarla ilişkilerini sürdürebilmesi için, en çok gereksinim duyduğu ve yararlandığı önemli bir dil etkinliğidir (Akteş ve Gündüz, 2009: 99). Duygu ve düşünceleri sözlü olarak aktarmak - doğru ya da yanlış-, bu yönlü iletişim kurmak, herkesin başvurduğu bir yoldur. Yazma, konuşmaya göre elbette bu iletişimde ikinci sırada yer alır. Öğrenciler için de bu böyledir. *Konuşalım* dediğinizde kimse itiraz etmez; ancak *yazalım* dersiniz isteksiz bakışlarla karşılaşırsınız. Öyleyse, yazılı anlatım öncelikle öğrencilerde yazma isteği uyandırmakla başlar. Bu istek çok önemlidir. İlk olarak eğitimcilerin *Öğrencilerde yazma isteği nasıl oluşturabilirim?* sorusunu kendilerine sormaları gerekmektedir. Öğrenme-öğretme sürecinde genel olarak takip edilen yol, bir atasözü verip bu atasözü ile ilgili öğrenciden kompozisyon yazmasını istemek olmaktadır. Öğrenci, ilgili sözü anlamaya ve var gücüyle anlatmaya çalışırken farkında olmadan bir yazı alışkanlığı kazanmaktadır. Yazı / kompozisyon yazmak verilen konuyu açıklamaktan ibaret olmaktadır. Bu kanı uzun yıllar değişmeyince de karşısına hangi konu çıkarsa çıksın öğrenci, o konuyla ilgili yazıya derhal onu açıklamakla başlamaktadır. Yazılı anlatımı da bu çerçevede görmekte, bu yüzden de sıkıcı bulmakta ve bu etkinlikten zevk alamamaktadır. Bu durum öğrencide bu beceriye karşı istek uyandırmaktan çok uzaktır. Öğrenciler öncelikle *niçin yazıyorum* sorusuna samimiyetle cevap verebilmeliler. Yazmanın gerekliliğine inanan öğrenciler yazma becerisinde başarıyı yakalayabileceklerdir.

Yazılı anlatım ifadesi bile henüz öğrencilere tam olarak kavratılamamışken kompozisyon kelimesinin kullanılması da ayrı bir problemdir. "Bir yazı, her şeyden önce düzene sahip olmalıdır. Bu düzen parçaları düzenli bir biçimde bir araya getirerek bir bütün oluşturmak anlamındaki Fransızca kökenli kompozisyon sözcüğü ile karşılanmaktadır. Hayatın her alanında görülen kompozisyon düşüncelerin, duyguların olayların, tasarıların uyumlu bir bütün oluşturacak şekilde söz veya yazı ile anlatmak olarak da tanımlanabilir" (Bayraktar *vd.* 2007: 223). "Kompozisyon; duygu, düşünce, görüş ve hayallerin, düzenli biçimde, açık, canlı ve çarpıcı bir anlatımla sözlü ve yazılı

¹ Örnek olarak bk. Osman Gündüz-Tacetin Şimşek (2011), *Uygulamalı Yazma Eğitimi*, Ankara: Grafiker Yay.; İbrahim Kıbrıs (2010), *Türkçe I Yazılı Anlatım*, Ankara: Kök Yay.

olarak ortaya konulmasıdır” (Kavcar vd. 2011: 12). Benzer çalışmalarda da kompozisyonla ilgili bu doğrultuda ifadeler vardır.² Kompozisyon kelimesinin taşıdığı anlam, öğrencilerle gerektiği kadar paylaşılmalı, öğrenci kelimeye yabancı kalmamalıdır.

Uyumlu bir bütün ancak iyi bir planlamayla mümkün olabilmektedir. Plan genel olarak bütün yazılı anlatım kaynaklarında ele alınmıştır.³ Giriş, gelişme ve sonuç bölümünden oluşan bir planlama aynı zamanda bütün öğrencilerin zihinlerinde de yerini almıştır. Öğretimin her kademesinde öğrenci kâğıtlarında bunu görmek mümkündür. Hemen hemen her öğrenci bu yapıya uyum sağlamaktadır. Bir-iki cümleyle giriş, beş-altı cümleyle gelişme, üç-dört cümleyle sonuç... Şekli planlamada hata yapılmamaktadır. Fakat yine yaptığımız gözlemler içerik planlamasının aynı derecede başarılı olmadığını göstermektedir. Kompozisyon parçaları bir araya getirmek ise bu parçaların ne şekilde, nasıl bir araya getirilebileceği öğrencilerle paylaşılmalıdır.

“Yazma derslerinin amacı, öğrencilere Türkçenin kurallarına uygun yazma becerisi kazandırmak yanında onları sanat metinleriyle buluşturarak estetik zevklerini de geliştirmektir” (Gündüz ve Şimşek, 2011: 17). Yazılı anlatım derslerinde farklı türlerde metinler öğrenciyle paylaşılmaktadır. Ancak öğrenciler, kendilerine *Kompozisyon yazın*. denildiğinde bildiği bu türleri kullanamamaktadır. “Öğrenciler, kendilerinden bir yazı yazmaları istendiğinde ‘Kompozisyon mu yazacağım?’ sorusunu yöneltmektedir” (Ayyıldız ve Bozkurt, 2006: 51). Bu sorunun cevabı evet ise o zaman öğrencinin yazacağı yazıya başlama şekli, onu geliştirmesi ve sonuçlandırması hemen hemen belli bir kalıp içerisinde hazırdır. Yazılı anlatım derslerinde yaptığımız çalışmalarda öğrencilerin böyle bir ödevlendirme durumunda kendilerine verilen konu ne olursa olsun hep o konuyu okuyucuya izah etmek, açıklamak zorunluluğu hissettiklerini, kompozisyon ifadesini bu amaçla yazılan bir yazıdan ibaret gördüklerini tespit ettik. Şerif Aktaş-Osman Gündüz *Yazılı ve Sözlü Anlatımda* “Bir yazı çok defa başından sonuna kadar aynı anlatım biçimi ile yazılamaz. Yerine göre her yazıda değişik anlatım biçimleri kullanılır. Fıkra, makale, deneme, eleştiri, gezi, röportaj vb. yazılarda çoğu kez konunun benzer olmasına karşılık, konuyu ele alış ve işleyiş biçimleri farklıdır” derler (Aktaş-Gündüz 2009: 201). Öyleyse öğrencileri alışkanlıklarının dışına çıkarmak onlara, duygu ve düşüncelerini daha farklı daha etkili bir yolla aktarma fırsatı verecektir. Öğrenci bu çeşitliliğin farkına varınca, anlatım türlerinden iletmek istediği mesaja göre uygun olanını seçip yazmaya başlar; çünkü kullanılan anlatım türü ile okuyucuya iletilmek / verilmek istenilen mesajlar sunulur. Her bir anlatım türü farklı özelliklere sahip olduğu için öğrenci, yazmaya başlamadan önce hangi anlatım türü ile yazacağına karar verir. Öğrencinin konuya yaklaşım şekli, üslubu kullanılan anlatım türü ile şekillenir.

² Örnek olarak bk. Fevziye Abdullah Tansel (1985), *İyi ve Doğru Yazma Usulleri I-II*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, s. 1; Nesrin Bayraktar vd. (2007), *Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım*, 2. baskı, Ankara: Nobel Yay., s. 223.

³ Örnek olarak bk. Fevziye Abdullah Tansel (1985), *İyi ve Doğru Yazma Usulleri I-II*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, s. 1-16; Tuncer Gülensoy (2000), *Türkçe El Kitabı*, Ankara: Akçağ Yay., s. 500-504.

Öyleyse içerik planlaması yapmadan önce öğrencinin düşünmesi gereken hususlar vardır. Öğrenci şu soruları kendine yönelmeli: Ben verilen bu konu ile ilgili yazıyı hangi türde yazabilirim? Hangi tür için yeterli bilgi birikimine sahibim? Hangi anlatım türünde daha etkili bir yazı kaleme alabilirim? Tür belirlenmeden yazı planı hazırlanamaz. Her yazı türünün kendine özgü bir planı vardır; bir hazırlık aşaması vardır. Ancak anlatım türü belirlendikten sonra o anlatım türüne uygun bir içerik planlaması hazırlanabilir. “Konu seçildikten sonra yazar konuyu işleme biçimini belirler ve konuyu temel bakış açısına bağlayarak bu yönde açıklamaya çalışır. Bu bakış açısına göre konunun ana düşüncesi saptanır ve bu çerçevede yazı geliştirilir” (Bayraktar *vd.* 2007: 226). Fevziye Abdullah Tansel *İyi ve Doğru Yazma Usûlleri* isimli eserinde *Yazış Şekli* başlığı altında bir yazının dış yapısından / planlamasından bahsettikten sonra yazma aşamalarını şu başlıklarda sıralar: “Mevzu (Konu) Bulma, Mevzuun Tahlili ve Sınırlanması, İfade Şeklinin Tespiti, Mevzu ile İlgili Fikirlerin Tespiti, Başlık, İşlenecek Fikrin Hülâsa Edilmesi, Paragraf Planı” (Tansel, 1985: 3-8). Bu başlıklarda önemle üzerinde durulması gereken şey konu tespit edildikten ve sınırlandırıldıktan sonra ifade şeklinin belirleniyor olmasıdır.

Yazılı anlatım kitaplarında anlatım türleri, özellikleri, bu anlatım türleriyle oluşturulmuş örnek metinler mevcuttur.⁴ Uygulamalarda da ilgili anlatım türü işlendiğinde örnek yazma çalışması yapılmakta daha sonra rafa kaldırılmaktadır. Hâlbuki bu anlatım türleri duygu ve düşüncelerimizi anlatmada / aktarmada bir çeşitliliktir. Bunlar bu şekliyle öğrenciye kavratılmalı, bu türlerin gerektiğinde kullanılabilir yapılar olduğu vurgulanmalıdır. Aynı konunun farklı anlatım türlerinde nasıl kaleme alınabileceği, bir konuya farklı bakış açılarıyla nasıl yaklaşılacağı örnek çalışmalarla gösterilmelidir.

Problem durumu: Öğrenciler, anlatım türlerini bilmelerine rağmen bu türleri herhangi bir yazılı anlatım çalışmasında kullanamamakta; ancak herhangi bir anlatım türü söylenerek ilgili türde yazı yazmaları istendiğinde başarılı bir şekilde yazabilmektedir. Anlatım türü söylenmediğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğu deneme türünde yazı kaleme almaktadır. Yine büyük bir kısmı giriş paragrafını verilen konuyu açıklayarak oluşturmaktadır. Bu durum böyle bir araştırma yapılmasını gerekli kılmıştır.

Amaç: Araştırmada, planlı yazma ve değerlendirme modeliyle eğitim-öğretim yapılan 1. sınıf Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatım türlerini kullanma becerilerini tespit etmek amaçlanmıştır.

⁴ Örnek olarak *bk.* Tuncer Gülensoy (2000). Türkçe El Kitabı, Ankara: Akçağ Yay., s. 500; Hüseyin Ağca (1999). Yazılı Anlatım, Ankara: Gündüz Eğitim Yay., s. 130; Nesrin Bayraktar *vd.* (2007). Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım, Ankara: Nobel Yay., s. 228; Şerif Aktaş-Osman Gündüz (2009). Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma- Dinleme-Konuşma-Yazma, 15. baskı, Ankara: Akçağ Yay., s. 180-186; İbrahim Kıbrıs (2010) Türkçe I Yazılı Anlatım, Ankara: Kök Yay., s. 102.

YÖNTEM

1.1. Araştırma modeli: Araştırmada, planlı yazma ve değerlendirme modeliyle eğitim-öğretim yapılan 1. sınıf Türkçe öğretmen adaylarının yazılı anlatım türlerini kullanma becerileri incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak tek grup ön test, son test modelli deneysel desen modeli kullanılmıştır.

Bu modelin simgesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Tablo 1. *Deneysel Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü*

Gruplar	Ön test	X	Son test
G	U ₁	Planlı Yazma ve Değerlendirme Modeli Yazma Etkinlikleri	U ₂

Yukarıdaki şekilde G bağımsız değişkenle eğitim-öğretim yapılan grubu, U₁ gruba herhangi bir konuda yazdırılan ilk kompozisyon çalışmasını, U₂ ise gruba herhangi bir konuda yazdırılan ikinci kompozisyon çalışmasını, X ise bağımsız değişkeni göstermektedir.

Gruba ilk kompozisyon çalışması anlatım türlerinden bahsedilmeden; ikinci çalışma ise iki ay sonra anlatım türlerinden bahsedildikten, örnek çalışmalar yapıldıktan sonra yazdırılmıştır. Öğrencilerin her türde kolaylıkla yazabilecekleri konular -su, trafik, sevgi, karanlık- tercih edilmiştir. *Anlatım türü* ifadesi hiçbir şekilde ön testte de son testte de zikredilmemiştir. Bu şekilde de öğrencilerin “kompozisyon yazımız” ifadesine bakış açılarının değişip değişmediğinin kontrol edilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Çalışma Grubu: Araştırmanın çalışma grubunu Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ön teste 169, son teste 150 öğrenci katılmış ve bunların tamamı örneklem olarak alınmıştır.

1.3. Veri Toplama Araçları: Öğrencilere farklı anlatım türlerinde yazı yazabilecekleri konular verilmiştir. Öğrencilerden belirlenen konularda yazı yazmaları istenmiştir. Bu yazıların hangi anlatım türünde kaleme alındığının tespiti tarafımızdan yapılmıştır.

1.4. Veri Toplama Süreci: Grubun yazılı anlatım dersleri (X) Planlı yazma ve değerlendirme modeli ile işlenmiştir. Derslerde hazırlık aşamasında beyin fırtınası, resimleri kullanarak, soru-cevap, tartışma ve örnek metinden hareketle ön hazırlık çalışmaları yaptırılmıştır. Ön hazırlık çalışmasından sonra konu belirlenmiş, öğrenci konuyu sınırlandırmış, yazma amacını belirleyip yazma taslağı oluşturmuş ve yazısını yazmıştır. Bu yazılardan örnekler seçilerek söz konusu örnekler gözden geçirilmiş ve var olan hatalar üzerinden sınıfta genel bir tartışma ortamı oluşturulmuştur. Tartışma neticesinde yapılan hatalar düzeltilmiş; öğretmen ve öğrencilerin görüşleri de alınarak

çalışma tamamlanmıştır. Ön test, anlatım türlerinin öğretimi gerçekleştirilmeden önce yaptırılmış, son test ise deneme, sohbet, masal, hikâye, şiir, eleştiri ve anı yazılı anlatım türlerinin öğretimi gerçekleştirildikten sonra yaptırılmıştır. Öğrenciler son testi bitirdiklerinde onlardan hangi yazılı anlatım türünü kullandıklarını belirtmeleri de istenmiştir. Ön test ve son test arasında iki ay geçmiştir.

1.5. Verilerin Yorumlanması: Araştırmada elde edilen verilerin istatistik analizi SPSS 16 (Statistical Packetfor SocialScience) programı aracılığıyla yapılmıştır. Verilerin yorumlanmasında frekans ve yüzde kullanılmıştır.

BULGULAR

Anlatım türlerinden bahsedilmeden (ön test) ve bahsedildikten sonra (son test) yapılan yazılı anlatım çalışmaları öğrencilere "...*konusunda kompozisyon yazınız*" ifadesi esasında verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin "*kompozisyon yazınız*" ifadesinden sonra anlatım türlerine ön testte ve son testte kullanma becerileri aşağıda dikkatlere sunulmuştur.

Tablo 2. *Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yazılı Anlatım Türlerini Kullanma Dağılımı*

Anlatım Türü	Frekans	%	Frekans	%
Deneme	159	94,1	84	56,0
Sohbet	9	5,3	10	6,7
Masal	1	0,6	3	2,0
Hikâye	0	0	20	13,3
Şiir	0	0	19	12,7
Eleştiri	0	0	6	4,0
Anı	0	0	8	5,3
Toplam	169	100,0	150	100,0
	Ön test		Son test	

Yapılan ön test ile son testin katılım sayısına bakıldığında ön testte 169, son testte ise 150 kişinin katıldığı görülmektedir. Ön testte ve son testte katılan öğrenci sayısı eşit olmadığı için ön testte ve son testte anlatım türlerinin kullanılma oranları kendi içinde tespit edildikten sonra karşılaştırılmıştır. Ön testteki ve son testteki anlatım türlerinin kullanılma oranları karşılaştırıldığında deneme anlatım türünün ön testte % 94.1 oranında kullanıldığını; ancak anlatım türlerinin özelliklerinin ve işlevlerinin anlatımı gerçekleştirildikten sonra bu oranın düştüğünü ve % 56 olduğunu görüyoruz. Son testte kullanılma oranının düşmesine rağmen deneme anlatım türü her iki testte de öğrencilerin en çok tercih ettiği anlatım türüdür. Sohbet anlatım türü ön testte % 5.3

oranında kullanılırken, son testte bu oranın % 6.7'ye çıktığını görüyoruz. Sohbet anlatım türünü tercih eden öğrencilerden sadece biri hem ön testte hem de son testte sohbet anlatım türünü tercih etmiştir. Anlatım türlerinin kullanılma dağılımı arasında dördüncü sırada olan sohbet anlatım türünün tercih edilme sebebi bu türün okuyucuyla konuşuyormuş gibi samimi bir üslûpla yazılması olabilir. Masal anlatım türünün ön testte ve son testte kullanım oranlarına bakıldığında öğrencilerin kurmaca bir metin olan bu türü pek tercih etmediğini görüyoruz. Son testte masal anlatım türünü tercih eden öğrencilerden biri ön testte sohbet anlatım türünü, diğeri ise deneme anlatım türünü; diğeri öğrenci ise hem ön testte hem de son testte masal anlatım türünü tercih etmiştir. Hikâye, şiir, eleştiri, anı anlatım türleri ön testte hiç kullanılmamışken son testte hikâye % 13.3, şiir % 12.7, eleştiri % 4, anı ise % 5.3 oranında kullanılmıştır. Bu verilere bakıldığında üniversite öğrencilerinin yazılı anlatım türlerini kullanma becerilerinin yazılı anlatım türleri konusunda bilinçlendirildikten sonra değiştiğini söyleyebiliriz.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Üniversite öğrencilerinin yazılı anlatım türlerini kullanma becerisini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada öğrencilerin deneme anlatım türünü ön testte %94.1, son testte %56 oranında kullandıkları görülmektedir. Deneme anlatım türünün kullanımının ilk sırada olmasının sebebi, bu anlatım türünün açıklayıcı anlatım biçimine çok uygun olması ya da öğrencilerin "kompozisyon" algısıyla eşleşmiş olması, kompozisyon denildiğinde deneme anlatım türünü anlıyor olmaları olabilir. Hikâye anlatım türü, ilk testte hiç tercih edilmemişken, son testte en çok tercih edilen ikinci anlatım türü olmuştur. Öğrencilerin bu anlatım türünü seçmelerinde hikâye anlatım türünün hayata daha kolay uyarlanabilmesi, kahramanların hayatın içinden olması, tek bir olay etrafında gelişiyor olması olabilir. Ancak hikâye gibi edebî türlerden kurmaca metinler arasında yer alan masal tercih edilme ve kullanılma oranlarına bakıldığında en son sıradadır (%0.6-%2). Masal yazan öğrencilere masal anlatım türünü tercih etme nedenleri sorulduğunda masalı zihinlerinde daha çabuk kurguladıklarını belirtmektedirler. Lirik metinlerden olan şiir anlatım türü tercih edilme, kullanılma oranına göre dördüncü sıradadır (%12.7). Şiir anlatım türünün tercih edilme sebepleri arasında öğrencilerin duygularını daha kapalı ifadelerle anlatmak ve şiirin estetiğini kullanmak istemeleri yer alabilir. Öğrencilere şiir anlatım türünü neden tercih ettikleri sorulduğunda ise öğrenciler, şiirin düz yazıdan daha etkileyici bir dile sahip olmasını gerekçe göstermişlerdir. Öğrenciler şiir anlatım türünden sonra öğretici metinler arasında yer alan anı (%5.3) anlatım türünü yaygın olarak tercih etmişlerdir. Anı anlatım türünde yaşanmış bir olay anlatıldığı için öğrenciler bu anlatım türünü eleştiriden biraz daha fazla tercih etmiş, bu şekilde kendi duygularını ve düşüncelerini daha kolay ifade edebilme imkânı bulmuşlardır. Öğrenciler, eleştiri(%4) anlatım türünü ilk beş sırada olan anlatım türlerine göre daha az tercih etmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında eleştirilen şeyin iyi ya da kötü olarak nitelendirilmesinin yeterli olmayıp yapılan nitelendirmenin nedenlerinin ortaya konulmasının ötesinde, eleştiri yapmak için deneyim ve bilgi sahibi olma gerekliliği olabilir.

Öğrencilerin son teste göre ön testte anlatım türlerinde çeşitliliği yakalayamamış olmalarında onların herhangi bir anlatım türünü seçme ihtiyacı duymuyor olmaları önemli bir nedendir. Ön test sonuçları bize gösteriyor ki öğrenciler kompozisyon kelimesini duyduğu zaman çoğunlukla ilk paragrafı tanım cümleleriyle kurulu bir yazı kaleme alırken, anlatım türlerinin işlevleri, anlatım türlerinin metnin planlanmasında hangi aşamada yapılması gerektiği, planlı yazma ve değerlendirme modeli eksikliğini öğretildikten sonra farklı anlatım türlerini seçebilmişlerdir. Öğrenciler, onlara yaptırılan yazılı anlatım çalışmalarına hangi anlatım türünde yazı yazdıklarını belirtmişlerdir. Neredeyse öğrencilerin hepsi yazdığını söylediği anlatım türünde metin yazabilmiştir. Yani öğrenciler hem anlatım türlerini planlamada hem de uygulamada başarılı olmuşlardır.

Sonuç olarak yazılı anlatım çalışmalarında öğrencilere dış yapı öğretildikten sonra içerik planlamanın önemi kavratılmalı, plansız bir yazının duygu ve düşünceleri anlatmada yetersiz kalacağı, kişiyi tekrarlara düşüreceği sezdirilmelidir. Ardından öğrencilerden duygu ve düşüncelerini hangi anlatım türünde kaleme alacaklarını belirlemeleri istenmelidir. Planlamanın ilk basamağı olarak da yazının yazılacağı tür ortaya konulmalı -elbette bilgi birikimi de göz önüne alınarak-; ondan sonra o yazının planlanması yapılmalıdır. Bu alışkanlık hâline getirilirse yazılan yazılar amaca uygun yazılmış, planlı yazının ilk adımı atılmış olur. En önemlisi de öğrenci için yazılı anlatım çalışmaları sıradan ve sıkıcı olmaktan çıkar. Bu şekilde öğrenciler daha çok düşünüp daha fazla hayal kurabileceklerdir. Belli kalıptan çıkan öğrencinin düşünce dünyası da gelişecektir.

KAYNAKÇA

- AĞCA, H. Yazılı Anlatım, Ankara: Gündüz Eğitim Yay., 1999.
- AKTAŞ, Ş. ve GÜNDÜZ, O. Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma-Dinleme-Konuşma-Yazma, 15. baskı, Ankara: Akçağ Yay., 2009.
- AYYILDIZ, M. ve BOZKURT, Ü. "Edebiyat ve Kompozisyon Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar (Alan Araştırması- Van Örneği)", Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(4), (2006), 46-56.
- BAYRAKTAR, N. *vd.* Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım, 2. bs., Ankara: Nobel Yay., 2007.
- CEMİLOĞLU, M. Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi, Bursa: Alfa Yay., 2009.
- GÜLENSOY, T. Türkçe El Kitabı, Ankara: Akçağ Yay., 2000.
- GÜNDÜZ, O. ve ŞİMŞEK, T. Anlatma Teknikleri 2 Uygulamalı Yazma Eğitimi El Kitabı, Ankara: Ankara: Grafiker Yay., 2011.
- KARATAY, H. "4+1 Planlı Yazma ve Değerlendirme Modelinin Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatım Tutumlarını ve Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi", Turkish Studies, Volume 6/3 Summer, (2011), 1029-1047; 1031.
- KAPLAN, M. Kültür ve Dil, 18. baskı, İstanbul: Dergâh Yay., 2005.
- KAVCAR, C.; OĞUZKAN, A. F.; AKSOY, Ö. Yazılı ve Sözlü Anlatım, 7. bs., Anı Yay., 2009.
- KIBRIS, İ. Türkçe 1 Yazılı Anlatım, Ankara: Kök Yay., 2010.
- KÜÇÜK, S. "Türkçe Öğretiminde Yazılı Anlatım Çalışmalarının Sorularla Yönlendirilmesi", *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Dergisi*, Bahar Sayı:2 Cilt:4, (2006), 181-200.
- TANSEL, F., A. İyi ve Doğru Yazma Usulleri I-II, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 1985.